

U bočnim lađama Katedrale su barokni oltari iz 18. st.: sv. Josipa, sv. Ivana Nepomuka, sv. Anđela na kojem se u staklenom ljesu nalazi tijelo sv. Formoza, mučenika iz rimskih katakomba, dar pape Klementa XIII. biskupu Čoliću za senjsku katedralu. Zatim slijedi oltar Majke Božje od sedam žalosti iz 18. st. koji je 1798. godine prenesen u Katedralu, nakon rušenja crkve i samostana, sv. Nikole, godine 1874. Zatim slijedi oltar sv. Ane, sv. Franje Ksaverskog i Presvetog Srca Isusova urađen po nacrtu arhitekta Harolda Bilinića u okviru poslijeratne obnove Katedrale na kojem je Svetohranište, na čijim je vratašcima prizor Posljednje večere, u središtu koje kompozicije je Isus Krist, a na sredini stola su simboli euharistije, kaleži i hostija na kojoj je Kristov monogram (X. i P). Ova kompozicija je rad akademskog slikara Ivana Tomljanovića, a postaje Križnog puta (prizori Kristove muke), rad su suvremenog akademskog kipara Ivana Kožarića. Katedralu krase umjetnički vrijedne spolije koje su dobile nova mjesta nakon restauracije: dio je ugrađen na ulazu u Katedralu i desnu lađu, a dio na kraju lijeve lađe, pred ulazom u sakristiju.

Kip BDM s Isusom, 18. st.

Isusom u naručju iz 18. st. koji je prenesen iz crkve svetog Franje, nakon njezinog rušenja 1943. Barokna propovjedaonica iz 18. st., renesansni reljef sv. Trojstva (1491.) iz negdašnje crkve svetoga Duha, u Katedralu je prenesen 1865., u vrijeme

Oltar BDM od sedam žalosti, 18. st.

njezine tadašnje obnove. Na reljefu se nalazi grb Ljudevita Perovića, koji svojim likom upućuje na hrvatski državni grb i predstavlja njegovu najstariju prikazanu poznatu varijantu. Tu je i zavjetna ploča Donne Imie de Raduco s grbom i natpisom iz 1329.,

Natpis iz 1752. godine

18./19. st. Iznad ulaza je pjevalište s drvenom lijepo obrađenom kasetastom ogradom i orguljama koje su postavljene pedesetih godina 20. st., u okviru poslijeratne obnove Katedrale, umjesto onih uništenih u Drugom svjetskom ratu, koje su bile iz 18. st. Strop glavnog broda Katedrale je otvoreni grednik kakav su imale romaničke crkve. Pod Katedrale je obložen kamenim pločama, od iste vrste kamena kao i ostali unutarnji dijelovi Katedrale, a 1990./1991. godine postavljene su i nove klupe za vjernike sa ugrađenim glagoljskim slovima, kao dokaz značaja glagoljice u Senju, koja je postigla najviši doseg liturgijskog i kulturnog hoda u vrijeme biskupa Filipa po kojem su 1248., glagoljica i staroslavenski jezik, papinim pismom i blagoslovom, ušli u službenu uporabu - bogoslužje, kanoničke klupe, katedralni zbor, biskupijsku kancelariju i tiskaru.

Katedrala tj. njezina povijest i arhitektura kao i inventar, a to su umjetnički vrijedni oltari, kamena i ostala oprema, bili su predmet izučavanja i pisanja brojnih istraživača: J. Frančiškovića, I. Kukuljevića, M. Magdića, P. Tijana, V. Krajača, M. Viličić, M. Bogovića, A. Glavičića, J. Loknera. Njihovi istraživački radovi dali su nam dragocjene podatke o autorima – klesarima i umjetničkim radionicama te arhitektonskim karakteristikama katedrale, a isti su korišteni i u izradi ovog prospekta. Senjska katedrala doista je jedan od najzanimljivijih sakralnih objekata naših krajeva uopće i kao takva ima nesumljivu vrijednost kao arhitektonski spomenik prošlosti (M. Viličić).

U podlozi: Današnji tlocrt trobrodne Katedrale

Korištena dostupna literatura o Katedrali i foto-arhiva GMS i MK, Konzervatorskog odjela Rijeka.

Ploča s natpisom i grbom iz 1329. godine

Renesansni reljef sv. Trojstva iz 15. st.

Gotski grobni spomenik biskupa Ivana i Leonarda de Cardinalibusa iz 1392. godine

Natpis biskupa A. Mutine iz 1497. godine

Naslovnica gore: Današnje pročelje Katedrale

Naslovnica sredina: Unutrašnjost Katedrale nakon svih dosadašnjih arhitektonsko-konzervatorskih i restauratorskih radova

Naslovnica dolje: Rozeta Katedrale

Privedili Župa Uznesenja BDM Senj i Gradski muzej Senj.
Informacije: Župa Uznesenja BDM Senj, Ogrizovićeve 2 Senj
Tel./fax. ++385(0)53/881-043

KATEDRALA UZNESENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE U SENJU

Senjska katedrala kroz povijest

Katedrala je prva crkva u biskupiji. Ona, dakle, postoji ondje gdje je i biskupija. Za Senj imamo ozbiljne razloge za tvrdnju da je imao biskupiju već početkom petog stoljeća. Prema strukturi grada i po nekim arheološkim indicijama, vjerojatno da je tada Katedrala bila upravo na mjestu gdje je i danas. Biskupija nije preživjela veliku seobu naroda. Istu sudbinu dijelila je i njezina katedrala. Smatra se, naime, da pojava Senjske biskupije sredinom 12. st. ne svjedoči za njezin kontinuitet do toga vremena, nego za ponovnu uspostavu. U vrijeme pojave Biskupije nastaje i Katedrala. Iako za to nemamo sigurnih dokaza, vjerujemo da je riječ o crkvi koja i danas postoji, ali koja je doživjela tolike preinake da je osim mjesta na kojemu se nalazi malo toga sačuvano od početne građevine.

U srednjem vijeku, u poznatim spisima, Senjska biskupija se prvi put spominje 1169. godine. Za katedralu je tada uzeta vjerojatno središnja gradska (župna) crkva, ali je za potrebe biskupskog bogoslužja trebalo proširiti i produžiti svetište. Njezin toranj postojao je sve do kraja 19. stoljeća. Prema nekim podacima na njemu je stajala godina 1000., što bi trebalo značiti da je te godine napravljen, zajedno s pripadajućom crkvom. Od te crkve je danas sačuvan zidani dio današnjeg pročelja jer je crkva teško stradala 1239. godine u borbi između Senjana i templara, a moguće i u vrijeme provale Tatara, tri godine nakon toga. Sve drugo trebalo je graditi iz temelja, iako, vjerujemo, na istim temeljima lađe. Upravo zbog biskupskog bogoslužja, prednji dio je vjerojatno ponovno doživio dodatke i preinake.

Izgradnja Katedrale nakon stradanja odvija se u vrijeme senjskog biskupa Filipa koji je 1248. godine dobio dopuštenje pape Inocenta IV. da može služiti bogoslužje na staroslavenskom jeziku i glagoljskim pismom. Prije toga tu je povlasticu imao samo niži kler. Filip se spominje više puta kao papin poslanik, što znači da je bio ugledan crkveni dostojanstvenik pa je bilo za očekivati da će ne samo dovršiti obnovu Katedrale, nego će joj dati doličnu formu i izgled. Od tada datira cigleno pročelje Katedrale, a u istom materijalu napravljeni su lađa i svetište. Poslovi obnove dovršeni su oko 1250. godine. Tako je izgrađena jednobrodna romanička katedrala.

Nakon obnove, u vrijeme biskupa Filipa, veće preinake dogodile su se krajem 15. st. za vrijeme biskupovanja Andrije iz Modene, na što upućuje natpis iznad sakristijskih vrata. Preinake su bile na prednjem dijelu, a lađa je ostala, uglavnom, u istim okvirima. Od tada datiraju trijumfalni gotički luk, novo svetište i nova sakristija.

Uređenje Katedrale u 18.-19. st.

Temeljito preuređenje Katedrale zbiva se u prvoj polovini 18. st. kada je nastala katedrala u današnjim okvirima. Najprije je

biskup B. Bedeković (1704.-1709.) dodatno - za jednu trećinu - produljio svetište tako da je vrhom svetišta djelomično zahvatio i toranj neke prijašnje crkve. Njegov nasljednik A. Ratkaj (1709.-1717.) srušio je svodove i oba bočna zida lađe i sazidao nove zidove koji više nisu nosili svod. Unutrašnjost je uređena tek 1717., kada je crkva posvećena. Biskup I. A. Benzoni (1730.-1745.) bio je nezadovoljan učinjenim, tužeći se da je Katedrala nagrđena. On je dao porušiti desni zid lađe i dodao Katedrali novu, pobočnu lađu s četiri oltara: Srca Isusova, sv. Ane, sv. Franje Ksaverskoga i sv. Križa. Ispod te lađe napravljene su grobnice u koje se ulazilo najprije iz same lađe, a naknadno je otvoren ulaz izvana. U te grobnice pokapali su se do sredine 19. st. ugledniji svećenici i građani. Podzemni hodnik s grobnicama narod obično zove katakombe. Biskupi su se, vjerojatno još iz srednjega vijeka, pokapali ispod svetišta gdje je kaptolska kriptu. U njoj su sačuvani grobovi biskupa: Pohmajevića, Ožegovića, Maurovića te više kanonika senjskog kaptola. Vjerojatno je tu bila i grobnica biskupa Ivana i Leonarda de Cardinalibus koja je u vrijeme obnoviteljskih zahvata Andrije de Mutina stavljena u svetište iznad sakristijskih vrata.

Slično što je Benzoni učinio na desnoj strani, njegov nasljednik V. J. Čolić (1745.-1764.) učinit će na lijevoj strani. Jednako tako u tu lađu doći će četiri nova oltara: sv. Josipa, sv. Ivana Nepomuka, Andela Čuvara i Žalosne Gospe. Kod širenja Katedrale nije bilo mjesta za izgradnju kripe pa su vjerojatno tada porušene i neke crkvice koje su bile uz sam zid Katedrale. Nakon toga je 1752. ponovno posvećena jer su promjene nakon posvete 1717. bile velike. Kanoničke klupe i novi glavni oltar dao je napraviti biskup Ivan Krstitelj Ježić (1789.-1833.). Tako će Katedrala postati trobrodna.

Pojedini senjski biskupi izvršili su značajne i radikalne obnoviteljske arhitektonsko-građevinske radove na Katedrali tijekom njezine povijesti dajući joj u 18./19. st. barokno-klasicističke oblike i karakteristike u čemu je bio veliki doprinos i biskupa M. Ožegovića (1834.-1869.) kojim je završilo barokno opremanje iste. U vrijeme biskupa A. Maurovića (1894.-1903.) srušen je stari toranj-zvonik s prigradnjama koji, prema viđenom natpisu iz 1826. godine potječe iz 1000. godine. Isti je pred Katedralom stajao do 1899. godine. Današnji toranj-zvonik sagrađen je 1900. godine prema projektu J. Vančaša.

Katedrala za vrijeme i nakon Drugog svjetskog rata

U Drugom svjetskom ratu, u bombardiranju grada Senja od listopada 1943. do veljače 1945., Katedrala je teško stradala: razoreno je krovšte, pročelje s pjevalištem, orgulje, unutarnji pročelni zid s ostacima gotičkih fresaka iz 15. st., svetište i glavni oltar te pokrajni oltari (kapele) Srca Isusova i sv. Križa.

U podlozi: Unutrašnjost Katedrale

Unutrašnjost Katedrale prije ratnih razaranja 1943. godine

Nakon tih razaranja, ispod žbuke na pročeljima i u unutrašnjosti, pokazali su se elementi i slojevi raznih graditeljskih stilova kao i etape izgradnje Katedrale kroz povijest. Tada je utvrđeno tipično romaničko pročelje s nizom slijepih arkada izvedenih u opeci. Također je vidljivo da današnji središnji, šiljasti, trijumfalni luk leži na romaničkim

Pročelje Katedrale nakon razaranja 1943.-1945. godine

Unutrašnjost Katedrale nakon razaranja 1943.-1945. godine

kapitelima koji su danas vidljivi u njegovom zidu.

U poslijeratnoj obnovi Katedrale nastojalo ju se grafički rekonstruirati kao originalnu jednobrodnu romaničku crkvu, kakvu uostalom prikazuje i poznata Valvasorova veduta iz kraja 17. st., kako bi ti slojevi ostali prepoznatljivi: pročelja su obnovljena različitim materijalima (opeka i kamen) kako bi se jasno vidjeli dijelovi različitih graditeljskih stilova i etape izgradnje i dogradnje tijekom njezine povijesti.

Glavna vrata potječu iz 1717. godine, a vratnice istih su iz 1866. godine. Desna vrata (dovratnici i kapiteli) su renesansna i vjerojatno su prenesena s drugih građevina i prilagođena portalu Katedrale.

U proteklom razdoblju, poslije velike poslijeratne obnove Katedrale, do kraja 20. st. povremeno su se provodili građevinski zahvati i vršili značajniji zaštitno-obnoviteljsko-restauratorski radovi na unutrašnjosti i njezinom inventaru. Početkom 21. st., u vrijeme prvog gospičko-senjskog biskupa, mons. Mile Bogovića, također su izvedeni opsežni investicijsko-arhitektonski i restauratorski radovi na krovštu, unutarnjim i vanjskim zidovima (fasadama) i na inventaru Katedrale.

Prikaz unutrašnjosti Katedrale

Nakon svih poslijeratnih arhitektonsko-konzervatorskih i restauratorskih radova na Katedrali, današnju njezinu unutrašnjost krase glavni oltar u svetištu, postavljen u obnovi 1948. godine, izgrađen od bijelog bračkog kamena, prema nacrtu arhitekta Harolda Bilinića, na kojem se nalazi šest srebrnih relikvijara piramidalnoga oblika, vrijedan umjetnički rad koji potječe iz 18. st. U Katedrali su i brojni svijećnjaci i kandila koja se nalaze pred oltarima u kapelama. U većini su to vrijedni umjetnički radovi od srebra i miješani baroknih radionica - venecijanskih i domaćih majstora iz 19. stoljeća.

U podlozi: Relikvijari piramidalnog oblika iz 18. st.

Romanički element u Katedrali otkriven nakon ratnih razaranja

Valvasorova veduta iz 17. st.